

ELINA GRUNDSTRÖM

UKRAINAN

TOSITARINA VILJELYSMAASTA,

MUSTA

JONKA PITI RUOKKIA MAAILMA

MULTA

WSOY

ELINA GRUNDSTRÖM

UKRAINAN

TOSITARINA VILJELYSMAASTA,

MUSTA

JONKA PITI RUOKKIA MAAILMA

MULTA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© ELINA GRUNDSTRÖM JA WSOY 2023
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
KUVAT OVAT ELINA GRUNDSTRÖMIN ELLEI TOISIN MAINITA
ISBN 978-951-0-49177-5
PAINETTU EU:SSA

Sisällys

ESIPUHE 7

I IMPERIUMI

- Luku 1. Viron Wahlroos 15
- Luku 2. Kulttuurivallankumouksen kasvatti 25
- Luku 3. Oppivuodet 32
- Luku 4. Natalia 49
- Luku 5. Imperiumin synty 60
- Luku 6. Helikopterit 73
- Luku 7. Ostoksilla 85

II MUSTA MULTA

- Luku 8. Multa 99
- Luku 9. Maailman onnellisin ihminen 111
- Luku 10. Maanomistajat 124
- Luku 11. Ei kynnetä 130
- Luku 12. Taistelu pajnomistajien sieluista 140
- Luku 13. Koljan isänmaa 149

III MUSTA PÖRSSI

- Luku 14. Sään armoilla 157
- Luku 15. Armada uppoaa 170
- Luku 16. Supersykli 182
- Luku 17. Vehnänjyvät 190
- Luku 18. Nälkä 199

IV EPILOGI

Luku 19. Loppuuko ruoka? 213

Luku 20. Maaseudun tulevaisuus 222

KIITOKSET 231

LÄHTEET 235

HAKEMISTO 243

ESIPUHE

Se tuoksuu mätäneviltä lehdiltä ja metallilta. Kun sitä kauhoo kädellä, se valuu sormien lomasta kosteina kokkareina ja värjää kynnenaluset mustiksi.

Se on kasvattanut silmäkantamattomiin jatkuvia vehnäpeltoja ja auringonkukkaniittyjä, ohraa, soijaa, rapsia ja maisia. Se on tuottanut myös kuvastoa poliittisiin julisteisiin: leikkuupuimureiden mahtipontisia rivistöjä, palmikkopäisiä tyttöjä kansallispuvuissaan, viljankorsista sidottuja kimppuja, sirppejä.

Musta multa eli *tšernoseemi* on paksua humuspitoista maannosta, jota syntyy lauhkeiden alueiden aroilla. Tarunhohtoinen mustan mullan alue kattaa noin kaksi kolmasosaa nykyisestä Ukrainasta ja jatkuu sieltä Venäjälle ja Kazakstaniin. Se on poikkeuksellisen hedelmällistä maaperää, joka tuottaa hyviä satoja ilman kalliita keinolannoitteita.

Se on tehnyt Ukrainasta Euroopan vilja-aitan ja vetänyt puoleensa sekä idealistisia maatalouden kehittäjiä että maailmanhistorian pahimpia hirmuhallitsijoita.

Tämä kirja on tositarina mustasta mullasta ja miehestä, joka pyrki hallitsemaan omaa osaansa Euroopan leipäkorista. Hän on suomalaissyntyinen suursijoittaja Joakim Helenius. Häntä on toisinaan kutsuttu »Viron Wahlroosiksi», sillä hän on ollut

Viron itsenäisyyden ajan merkittävimpiä talousvaikuttajia ja ajoittain myös maan rikkaimpia miehiä.

Joakim on rohkea visionääri, joka tajusi heti Neuvostoliiton hajotessa, millaisia mahdollisuuksia entisten sosialistimaiden avautuminen tarjosi. Hän aloitti yritystoiminnan Virossa heti maan itsenäistyttyä 1990-luvun alussa, vain vähän yli 30-vuotiaana. Hän perusti Viron ensimmäisen pankkiiriliikkeen ja Baltian maiden suurimman sijoitusrahaston ja onnistui luomaan omaisuuksia kapitalismin kaotuksessa alkuvaiheessa.

Vuosituhanne vaihteessa Joakim kierteli entisten neuvostotasavaltojen maaseutua ja näki mahdollisuuksia siellä, missä muut näkivät vain entisten kolhoosien rappeutuvia jäänteitä. Kun maataloustuotteiden maailmanmarkkinahinnat alkoivat nousta, hän keräsi kokoon joukon suomalaisia riskisijoittajia, sijoitusammattilaisia, perijöitä ja rallikuskeja ja perusti maatalousyhtiön, joka nimeksi tuli Trigon Agri.

Yhtiö hallitsi suurimmillaan lähes 200 000 hehtaaria mustaa multaa. Se oli valtava alue, 2 000 neliökilometriä eli kymmenen kertaa Helsingin kaupungin kokoinen alue. Samaa luokkaa kuin keskiajan eurooppalaiset kuningaskunnat.

Ja tämänkin piti olla vasta alkua. Heleniuksen haaveena oli rakentaa miljardiluokan yhtiö, joka olisi parantanut peltojen tuottavuutta ja ehkäisnyt nälkäkriisejä kaikkialla maailmassa.

Toisin kävi. Yhtiö joutui kuivuuden, korruption ja suurvaltapolitiikan armoille.

Tämä kirja kertoo Trigon Agrin noususta ja tuhosta. Samalla se kertoo nälästä.

Euroopan vilja-aitassa Ukrainassa tiedetään siitä aivan liian paljon. 1930-luvun alussa Ukrainassa kärsittiin Euroopan historian pahimmasta nälkäkatastrofista, Stalinin hirmuhallinnon tuottamasta *holodomorista*, jossa kuoli miljoonia ihmisiä. Kun Hitler toisen maailmansodan aikana valloitti Ukrainan, viljalla täytetyt junanvaunut matkasivat idän sijasta länteen. Ukrainalaisia menehtyi jälleen joukoittain, tällä kertaa natsi-Saksan toteuttaman tahallisen nälännytyskampanjan *Hungerplanin* seurauksena. Sotien jälkeen Ukrainaa kohtasi vielä kolmas nälänhätä, kun Stalin kuljetutti maassa tuotetut elintarvikkeet valtapiirinsä uusiin maihin Itä-Euroopassa.

Nyt nämä nälkäkriisien näyttämöinä toimineet viljavat arot ovat jälleen kansainvälisen kiinnostuksen kohteena. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on tuonut dramaattisella tavalla näkyväksi mustan mullan peltojen merkityksen maailman ruokaturvallisuudelle. Maailmassa on vain kourallinen merkittäviä viljan ja öljykasvien vientialueita. Ukrainan mustan mullan vyöhyke on niistä tärkeimpiä. Kun sota on estänyt viljakuljetukset ja nostanut hintoja, monet köyhät Afrikan maat ovat suistuneet nälkäkatastrofeihin.

Sodan päätyttyä alkaa kilpajuoksu tämän maailman parhaana pidetyn viljelysmaan omistuksesta. Ukrainan peltomaat oli pitkään myyntikiellossa, mutta juuri ennen sotaa heinäkuussa 2021 peltomaan myyminen vapautettiin, tosin aluksi vain ukrainalaisille ostajille. Entisten kolhoosityöläisten palstoista muodostetut mustan mullan tilkkutäkit ehtivät olla myynnissä vain hetken ennen Venäjän hyökkäystä. Kun sota aikanaan loppuu, maailma on entistäkin tietoisempi niiden arvosta.

Ukrainan musta multa kiinnostaa niin ulkomaisia sijoittajia kuin valtioitakin. Maailman väkiluku on kaksinkertainen-

tunut vain noin 50 vuodessa samalla kun maapallon ruoantuotantokyky on vakavasti heikentynyt ilmastomuutoksen ja viljelysmaan köyhtymisen seurauksena. Sijoittajia kiinnostaa peltomaan väistämättömältä näyttävä arvonnousu. Suurvaltojen hallitukset haluavat varmistaa kansalaistensa ruoka-huollon nopeasti niukkenevien luonnonvarojen maailmassa.

Pelloilla käydään kilpajuoksua ilmastomuutoksen kanssa. Lisääntyvä kuivuus ja äärisäät heikentävät satoja. Samalla maanviljelykseen kohdistuu kovia poliittisia muutos-paineita. Se on viimeinen suuri elinkeino, jossa päästöjen vähentäminen ei ole kunnolla edes alkanut, toisin kuin esimerkiksi teollisuudessa ja energiantuotannossa. Eikä pelkkä maatalouden omien päästöjen vähentäminen riitä. Peltoja tarvittaisiin myös muualla tuotettujen päästöjen hiilinieluiksi. Ilmakehän hiilen kaappaaminen maanalaisiin säiliöihin tai meriin on niin kallista, että hiilen sitominen maahan ja kasvillisuuteen on ainoa järkevähintainen ratkaisu.

Pellot pitäisi siis muuttaa hiilinieluiksi samaan aikaan, kun maatalouden tuottavuutta tulisi kasvattaa. Lisäksi pitäisi pysäyttää viljelysmaan köyhtyminen. Toivottomalta tuntuva homma.

Joakim Helenius kuitenkin uskoo, että kaikki tämä on mahdollista. Onnistuttiinhan kommunismikin kukistamaan, vaikka se näytti mahdottomalta. Hän tietää sen kokemuksesta, sillä hän oli nuorena mukana pystyttämässä markkina-talouden perusrakenteita entisiin sosialistimaihin. Nyt hän haluaa osallistua ekologiseen jälleenrakennukseen kehittämällä kestävää maataloutta.

Heleniuksen elämäntarina on niin jännittävä, että se olisi riittänyt kirjaksi sellaisenaankin. Hänen persoonansa ei

kuitenkaan ollut kirjan ensimmäinen lähtökohta. Kiinnostuin aiheesta jo ennen kuin tutustuin häneen. Etsin vetävää tarinaa, joka käsittelisi ihmiskunnan kohtalonkysymyksiä, sitä miten voisimme selvittää ilmastokriisistä.

Vuonna 2012 luin ruotsalaisesta *Veckans Affärer* -talouslehdestä artikkelin, jossa pohdittiin, voiko Euroopan viljainta estää maailmanlaajuisen nälänhädän. Jutussa kerrottiin Trigon Agri -nimisestä yhtiöstä, jolla oli mustan mullan viljelmiä Ukrainassa, ja muista uusista Tukholman pörssiin listautuneista maatalousfirmoista. Luin aiheesta lisää ja kirjoitin siitä *Helsingin Sanomiin* kolumnin, jonka nimi oli *Viljelysmaa on uusi Ikea*.

En jatkanut peltobisneksen selvittelyä sillä kertaa enempää, koska työstin toista kirjahanketta. Vuonna 2013 ilmestynyt teokseni *Musta orkidea* seurasi yhden orkidealajin kohtaloa sen alkuperäisellä kasvialueella Borneolla, jossa ojitetut suosademetsät paloivat savuna ilmaan.

Ajatukset Ukrainan loputtomista viljavainioista eivät kuitenkaan jättäneet minua rauhaan. Vuonna 2019 otin yhteyttä Joakim Heleniukseen ja kysyin, voisinko haastatella häntä Trigon Agria ja maailman ruoantuotannon tulevaisuutta käsittelevää kirjaa varten. Hän suostui ja lupasi kertoa yhtiön tarinan kaikkine onnistumisineen ja epäonnistumisineen.

Tässä se nyt on.

Tämä kirja jatkaa omalla tavallaan siitä, mihin *Musta orkidea* päättyi.

Ilmastomuutoksesta puhuttaessa huomio kiinnitetään usein ruokaostoksiin ja muihin arjen pieniin tekoihin. Itseäni ovat aina kiinnostaneet suuren mittaluokan ratkaisut, joilla muutosta voitaisiin hallita.

Musta orkidea yritti löytää keinoja ilmastonmuutoksen hillitsemiseen, mutta paikan päällä Borneolla kävi selväksi, että sinne suunnitellut massiiviset ilmastohankkeet olivat äärimmäisen vaikeita toteuttaa.

Ukrainan musta multa kertoo maailmasta, jossa ilmastonmuutos kaikista ponnistuksista huolimatta etenee ja jossa ihmiskunnan on opittava viljelemään ruokansa uusissa olosuhteissa. Samalla se on tarina sekä Joakim Heleniuksen huikeasta hankkeesta että ukrainalaisen Šarivkan kylän asukkaista, joiden elämän hanke muutti.

Šarivkan yksikkö oli Joakim Heleniuksen maatalousimperiumin helmi. Siellä sijaitsivat yhtiön parhaat pellot, jotka antoivat hyviä satoja kuivinakin vuosina ja tuottivat voittoa silloinkin, kun kaikki muu meni pieleen. Vierailin Šarivkassa kesä- ja syyskuussa 2021, jolloin haastattelin Nataliaa, Koljaa ja muita kylän asukkaita, joita askarrutti uusi mahdollisuus peltomaan myymiseen. Vähänpä tiesin, mitä jo seuraavana keväänä tulisi tapahtumaan. Kun venäläiset hyökkäsivät Ukrainaan, kaupat tyhjenivät, raha menetti merkityksensä ja viljanjyvistä tuli uudella tavalla arvokkaita.

Musta multa on ihanaa ainetta. Siinä kaikki kasvaa ja jokainen sato onnistuu, kunhan sitä ei pilata liian kovakouraisilla viljelymenetelmillä. Ei ole samantekevää, mitä sille tapahtuu.

Tässä kirjassa etsitään vastauksia kysymyksiin, jotka liittyvät mustan mullan kohtaloon. Myykö Natalia maansa? Onnistuuko Kolja kylvämään pellot sodan keskellä? Pelastaako Joakim maailman ruoantuotannon? Miten maailman parhaita peltoja pitäisi hoitaa, että kaikille riittäisi ruokaa?

I
IMPERIUMI

LUKU 1

Viron Wahlroos

Sade iskee kovalla paineella Tallinnan keskustan katukiiviin. Jalkakäytävällä velloo paksu vesimassa. Kokoon-taitettavasta sateenvarjosta ei ole mihinkään. Kesäkuu on ollut poikkeuksellisen kuiva ja kuuma, mutta nyt vettä tulee koko alkukesän edestä.

On kesäkuun viimeinen päivä koronavuonna 2020.

Joakim Helenius harppoo modernin toimistorakennuksen lasiovista Pärnun maantien todellisuuteen yllään brittityylinen pitkä keltainen vahakangastakki. Sen alta pilkottaa saman sävyinen ruudullinen villakangasjakku. Vain kalossit puuttuvat.

Joakim on lähdössä navettaan.

Hän laskeutuu avustajansa Rando Tomingasen kanssa vie-reisessä rapussa sijaitsevaan parkkiluolaan. Tällä kertaa he eivät ota Joakimin hopeanväristä urheilu-Mersua. Se on aito 1980-luvun James Bond -henkinen keräilyharvinaisuus, jolla Joakim ajaa mielellään tiluksilleen silloin kun on hyvä sää. Nyt ei ole. Sen vuoksi he ottavat Tomingasen harmaan Volvon.

Tomingase on vaitelias virolaismies, joka on pukeutunut arkiseen raitaneuleeseen ja farkkuihin. Hän on rahoitusalan ammattilainen, joka on työskennellyt pitkään Joakimin sijoitusimperiumin yhtiöissä ja valittu vastikään niihin kuuluvan Trigon Dairy Farming -yhtiön hallitukseen.

Tomingase ajaa. Joakim istuu etupenkillä ja soittaa työpuheluita. Hän hoitaa jotain sopimusasiaa vuoroin englanniksi, vuoroin viroksi ja vaihtaa välillä sujuvasti suomeen. Puhelut ovat nopeita ja napakoita. Sävy ystävällinen.

Tallinna on pieni kaupunki. Vain viidentoista minuutin ajon jälkeen rakennukset loppuvat. Tienlaidat tyhjenevät pusikoiksi, laihoiksi metsiköiksi ja monotonisiksi pelloiksi. Sade lyö auton etulasiin niin kovalla voimalla, että maisema sumenee, pyörät liirtävät ja vauhtia pitää hidastaa. Ankeaa on.

Vajaan tunnin matkan jälkeen käännytään Tarton tieltä kohti Paiden kylää.

Ajetaan siisteiksi remontoitujen neuvostoaikeisten pienkerrostalojen ohi. Näissä asui aikoinaan Toukokuun yhdeksannen päivän kolhoosin työntekijöitä. Nimi viittaa voiton päivään, jolloin Neuvostoliitossa juhlittiin suuren isänmaallisen sodan päättymistä.

Toukokuun yhdeksannen päivän kolhoosi oli mallitila, Viron neuvostotasavallan näyteikkuna, johon kävivät tutustumassa niin Juri Andropov kuin Mihail Gorbatšovkin. Ja mallitila se on edelleenkin. Nykyinen Trigon Dairy Farmingin Väätsan yksikkö on Viron ja ehkä koko Euroopan suurin ja tuottavin maitotila. Sen navetoissa on 2 450 lypsylehmää, joista jokainen tuottaa keskimäärin 40 kiloa maitoa päivässä.

Taajaman jälkeen ajetaan jo omien peltojen keskellä. Taivas on harmaa. Pelloilla tepastelee kuraisia haikaroita.

Joakim huolestuu huomattessaan, että rehuvilja on laonnut sateessa. Tomingase rauhoittelee, että suurin osa siitä nousee vielä pystyyn. Hän kertoo, että Väätsassa on siirrytty käyttämään lyhytvartisia rehuviljalajikkeita, jotka kestävät näitä

ilmastonmuutoksen kiihdyttämiä kaatosateita paremmin kuin perinteiset lajikkeet.

Tällaista tämä nykyään on. Maatalouden ennustettavuus on vähentynyt. Vuonna 2017 Väätisan maissisadon vei kuivuus ja kuumuus. Vuonna 2019 se tuhoutui sateissa. Tänä kesänä viljaa vaivasi ensin kuivuus ja nyt tämä kaatosade.

Joakim ottaa ilmastonmuutoksen vakavasti myös bisnesmielessä. Sen lisäksi, että Väätisa on Viron tuottavin maito-tila, Joakim aikoo tehdä siitä myös Viron vihreimmän. Tallinnassa sijaitsevan pääkonttorin fläppitauluille on jo piirretty tussilla suunnitelmat siitä, miten maidontuotanto muutetaan askel askeleelta hiilineutraaliksi.

Vastalypsetyn maidon lämpö hyödynnetään energiaksi ja nyt, aurinkopaneeleita rakennetaan ja lehmien lannasta aletaan tuottaa pian biokaasua.

Perillä Väätässä odottavat teollisuushallien näköiset navetat ja vettynyt rehupelto. Parkkipaikan reunan takaa kohoaa outo musta kumpu, jota täplittävät tiheään heitellyt käteytyt autonrenkaat. Siinä säilötään rehua valtavan pressun alla. Renkaat ovat painoina.

Lanta tuoksuu kaikkialla, mutta vain hyvin vienosti. Haju häviää kokonaan, kun kivutaan lypsyhallin yläkerrassa sijaitsevaan ilmastoituun kokoustilaan. Kalusteet ovat kuin missä tahansa neuvotteluhuoneessa, mutta takaseinän suurista ikkunoista avautuu hypnoottisen vangitseva näkymä: hitaasti pyörivä lypsykaruselli. Se on eräänlainen lehmien liukuhihna, joka helpottaa ja nopeuttaa karjakoiden työtä.

Mustavalkoiset lehmät seisovat tyyneesti kukin omalla metallikaiteella erotetulla ympyränlohkollaan kuin kakkuviipaletit ja tuijottavat karusellin keskiosaan. Hallin pää-

dyssä lehmät astuvat reippaasti omalla vuorollaan karuselliin, mutta poistumiskohdassa ne ovat vastahakoisia. Työntekijöiden mukaan lehmät jäisivät mielellään karuselliin, koska niistä on mukavaa, kun niitä lypsetään. Ne pitävät myös lypsyhallin viileydestä ja karusellin pyörimisliikkeestä.

Joakim on jo paitahihasillaan. Hän ei ole malttanut jäädä kuuntelemaan maatilan johtajan esitystä tilan tuottavuudesta, vaan harppoo taustalla kokoustilaa päästä päähän ja puhuu intoutuneesti puhelimesta. Tällä kertaa ruotsiksi. Käsi heiluu ilmassa selittäen jotain uutta suunnitelmaa.

Lentopallokentän suuruisen kokoushallin lattia on päällystetty raidallisella muovimatolla, jonka kuosi on lainattu virolaisen kansallispuvun hamekankaasta. Leveitä oransseja, keltaisia ja taivaansinisiä raitoja rytmittävät ohuet ruskeat viivat.

Kun Joakim kuuntelee puhelinta, hän näyttää miettivältä, katsoo alaspäin ja alkaa tähdätä askeliaan lattian raitoihin.

Paksut ilmanvaihtoputket humisevat. Isojen ikkunoiden takana lehmät kiertävät tynesti lypsykarusellissaan.

Joakimilla on monta rautaa tulella, monessa maassa ja monella kielellä. Hän johtaa Trigon Capitalia, joka on Baltian maiden suurin yksityinen varainhoitaja eli investointipankki. Se sijoittaa yksityishenkilöiden ja instituutioiden rahoja »uuteen Eurooppaan» eli entisten sosialistimaiden riskialttiille mutta tuottoisille markkinoille. Suurin asiakas on Norjan öljyrahasto. Joakimin perustamaan yritysruppäeseen kuuluu myös maatalouteen ja kiinteistöbisnekseen keskittyviä firmoja.

Joakim on herkästi innostuva ikuinen optimisti, jota on melkein mahdotonta uskoa 63-vuotiaaksi. Hän on poikamai-

sen nuoren oloinen ja pukeutuu toimistolla farkkuihin ja vaaleisiin kauluspaitoihin. Lehtikuvissa hän hymyilee valloittavasti toistakymmentä vuotta nuoremman kuvankauniin vaimonsa Evely Heleniuksen seurassa.

Tallinnassa Joakimin tuntevat kaikki. Hän on talouspoliittinen vaikuttaja ja seurapiirijulkkis, joka esiintyy säännöllisesti uutisissa, viihdelehtien palstoilla ja tv:n keskusteluohjelmissa. Hän on edistänyt liberalistista talouspolitiikkaa, tiukkaa talouskuria, julkisten palveluiden yksityistämistä ja hyvätulaisia suosivaa tasaveroa.

Joakim Helenius on Virossa samantapainen hahmo kuin Björn Wahlroos Suomessa. Joakim on vaikuttanut Viron talouspolitiikkaan sekä näkyvänä keskustelijana että vaalirahoittajana. Hän on rakentanut markkinataloutta myös käytännössä, kädet savessa, toimimalla neuvonantajana ja konsulttina lukuisissa yhtiöjärjestelyissä ja yksityistämisisä.

»Häntä voi tosiaan verrata Wahlroosiin siinä, että hän edustaa hyvin samantapaista talousideologiaa», Virossa pitkään työskennellyt toimittaja Kaja Kunnas sanoo.

»Mutta Heleniuksella on Virossa hyvin positiivinen julkisuuskuva. Hän ei ole samanlainen ristiriitaisia ajatuksia ja kritiikkiä herättävä hahmo kuin Wahlroos Suomessa.»

Helenius ei myöskään ole ylimielinen töksäyttelijä. Hän suhtautuu ihmisiin ystävällisesti ja kohteliaasti, ja hänen tavaramerkkinsä on hieno Cambridgen yliopistossa silattu brittienglanti.

Kunnaksen arvion mukaan Joakimilla on Virossa hyvä maine erityisesti siksi, että hän tuli Viroon heti itsenäistymisen alkuvaiheessa ja sijoitti sinne omiakin rahojaan jo hyvin varhain. Hän antoi virolaisille uskoa maan tulevaisuuteen. Nykyään häntä arvostetaan myös siksi, että hän on kehittänyt erityisesti maataloutta, joka on virolaisille sydämen asia.

Joakim on Virossa paljon tunnetumpi henkilö kuin synnyinmaassaan Suomessa.

»Virossa häntä ei edes hahmoteta leimallisesti suomalaiseksi. Hän on ennen kaikkea kansainvälinen hahmo, länsimainen sijoittaja», Kunnas arvioi.

Vuonna 2008 Joakim Helenius oli Viron tärkeimmän talouslehden *Äripäevän* mukaan maan rikkaimpia miehiä. Lehden laskelmien mukaan Joakimin omaisuuden arvo oli tuolloin lähes 250 miljoonaa euroa. Se teki hänestä Viron neljänneksi varakkaimman henkilön heti kolmen Tallink-yhtiön suuromistajan jälkeen. Saavutus oli melkoinen, kun ottaa huomioon, ettei Joakimin varallisuus ole perittyä, vaan se on syntynyt hänen oman työnsä ja taitavien sijoitustensa seurauksena.

Vuoden 2008 huippusaavutuksen syynä oli Joakimin yhtiöiden uusi aluevaltaus: musta multa.

Trigon Capital oli 2000-luvun alussa päättänyt keskittyä suursijoittajien varainhoidon ja kiinteistöbisneksen lisäksi maatalouteen. Juuri ennen finanssikriisiä kaikki nämä bisnekset sujuivat loistavasti. Erityisen hyvin menestyi yritysyryppään uusin osa, Ukraina ja Venäjälle sijoittava maatalousyhtiö Trigon Agri. Yhtiö oli saanut parissa vuodessa hallintaansa 100 000 hehtaaria tarunhohtoisia mustan mulan peltoja. Se oli hengästyttävän paljon – Uudenmaan kokoinen alue – mutta vasta puolet siitä, miten suuri operaatio Trigon Agri tulisi laajimmillaan olemaan.

Elintarvikkeiden maailmanmarkkinahinnat olivat samaan aikaan nousseet rajusti. Niin rajusti, että monissa maissa oli puhjennut ruokamellakoita. Trigon Agri oli listattu Tukholman pörssiin toukokuussa 2007, juuri sillä hetkellä, jolloin koko maailma uskoi, että ruoasta olisi tulossa pulaa pysyvästi.

Yhtiön osakekurssi singahti ensimmäisen vuoden aikana kaksinkertaiseksi.

Kun kaikki muutkin Trigon Capitalin bisnekset sujuivat finanssikriisin kynnyksellä loistavasti, yritysryppään tulos näytti mielettömän hyvältä, ainakin paperilla, ja Joakim omisti siitä yli puolet.

»Touhu meni lopulta aivan villiksi», Joakim muistelee autossa, kun olemme palaamassa Väätšan maitotilalta Tallinnaan.

Niin villiksi, että vuonna 2008 hänen luokseen tuli kaksi islantilaista pankkiiria, jotka halusivat ostaa koko Trigon Capitalin.

»Puhuttiin jo ihan älyttömistä summista. Vuoden 2007 liiketulos oli tilintarkastuksen mukaan ollut huikeat sata miljoonaa dollaria. Kun islantilaiset sitten kysyivät yhtiön hintaa, sanoin että se olisi kymmenen kertaa edellisen vuoden tulos. Eli miljardi dollaria. He lupasivat miettiä asiaa ja olla yhteydessä.»

»Jos hyvät ajat olisivat jatkuneet vielä edes vuoden, mene ja tiedä, miten olisi käynyt.»

Syyskuussa 2008 amerikkalainen investointipankki Lehman Brothers joutui selvitystilaan. Kansainvälinen finanssikriisi alkoi. Islantilaisista pankkiireista ei kuulunut enää mitään.

Sitten alkoivat vaikeudet.

Kun Trigon Agri jouduttiin lopulta vuonna 2016 luovuttamaan sen ruotsalaisille velkojille, Joakim kärsi uransa suurimman taloudellisen tappion. Mustan mullan mukana meni hänen omiakin rahojaan noin kuusi miljoonaa euroa.

Viron maitotilat ovat ainoa konkreettinen perintö, joka hänelle jäi mustan mullan seikkailusta. Hän onnistui

irrottamaan navetat omaksi tytäryhtiökseen ennen kuin kaikki meni.

Väätsa on Viron suurin ja hienoin maitotila, mutta se on kuitenkin vain kalpea aavistus Joakimin entisestä maatalousimperiumista, johon kuului laajimmillaan lähes 200 000 hehtaaria eli 2 000 neliökilometriä mustan mullan peltoja.

Niiden mukana meni myös Joakimin suuri unelma. Hän oli kuvitellut, että Trigon Agrista olisi voinut kasvaa jotain suurta ja merkityksellistä, maailmanluokan yhtiö. Uudenlainen toimintatapa. Ratkaisumalli maailman ruokapulaan. Jonkinlainen maataloustuotannon Amazon. Tai Starbucks, mitä näitä konseptiketjuliikkeitä nyt onkaan.

Paluumatkan loppupäässä Joakim haluaa näyttää jotakin.

Nelisenkymmentä kilometriä ennen Tallinnaa Tomingase kääntää auton pienelle kylätielle. Puiden kätköistä paljastuu suuri valkoinen rakennus, jossa on komea pylväsfasadi. Se on Härglan kartano, jonka vanhimmat osat ovat peräisin 1700-luvulta.

Joakim kertoo, että kartano »jäi hänelle käteen» finanssi-kriisiä edeltävältä ajalta.

Tiilikatto on sammaloitunut ja seinärappauksesta on lohjennut isoja paloja, mutta barokkityylinen rakennus ja sitä ympäröivä puisto lehtikuusineen ovat vaikuttavia. Puutarhassa on hieno lampikin, joka vaatisi vain pientä kunnostamista.

Kartano on niin lähellä Tallinnaa, että sieltä voisi hyvin käydä töissä. Se tarvitsee kuitenkin perusteellisen korjauksen ennen kuin siellä voi asua.

»Jos bisnekset onnistuvat, niin kyllä ne remonttiin tarvittavat miljoonatkin vielä löytyvät», Joakim naurahtaa.

Perillä Tallinnassa Trigon Agrin neuvotteluhuoneen takaseinää peittää virolaisen kuvataiteilijan Jaan Elkenin vaikuttava taideteos, joka on maalattu vanhan kommunistisen julisteen päälle. Teoksesta kuultaa läpi alkuperäinen vironkielinen iskulause, jonka mukaan kommunistipuolue on virolaisille hyväksi, koska kokemus on osoittanut, että se osaa asiansa.

Teos on Joakimille tärkeä. Se symboloi vanhan järjestelmän sortumista, mutta myös elämän arvaamattomuutta.

»Minulle taulun tärkein viesti on se, että koskaan ei saa olla liian itsevarma. Virolaiset kommunistit uskoivat vielä 1980-luvulla osaavansa asiat, mutta historia on todistanut toisin.»

»Ei saa ikinä olla liian itsevarma ja uskoa, että asiat menevät niin kuin itse haluaa.»

Joakim kertoo muuttaneensa 1990-luvun alussa Tallinnaan idealistisista syistä: taistellakseen totalitarismia vastaan, osallistuakseen entisten kommunistimaiden jälleenrakentamiseen, järjestääkseen rahoitusta markkinatalouteen siirtyvien sosialistimaiden nuorille yrityksille.

Hän oli itse nähnyt totalitarismin pimeimmät puolet lapsena kulttuurivallankumouksen ajan Pekingissä, jossa hänen isänsä työskenteli diplomaattina. Se jätti häneen pysyvät jäljet.

Mutta nyt hänen toimintaansa ei enää motivoi kommunismin romahtaminen. Hänen ajatuksensa täyttää ekosysteemien romahtaminen.

Neuvotteluhuoneen kulmassa on fläppitaululehtiö, johon on edellisenä päivänä tehty laskelmia uudesta biokaasulaitoksesta, jota Joakim suunnittelee navettojensa yhteyteen.

Se vähentäisi päästöjä sekä navetoissa että Tallinnan busseissa, joissa biokaasua aletaan käyttää. Siitä on jo sopimus Tallinnan kaupungin liikennelaitoksen kanssa.

»Minulla on nyt toisesta avioliitostani pienet lapset, 4- ja 10-vuotiaat. Minua huolettaa, millaisessa maailmassa he tulevat elämään.»

»Elämäni seuraavassa ja ilmeisesti viimeisessä vaiheessa yritän sekä politiikassa että omassa työssäni vaikuttaa siihen, että siirrytään talousmalliin, joka tarjoaa ihmiskunnalle eloonjäämisen mahdollisuuden.»

Joakimia alkaa väsyttää.

»Kiinnostaakohan tämä tarina edes ketään», hän henkäisee.

KAMPPAILU EUROOPAN VILJA-AITASTA.

Ukrainan musta multa on
tarinallinen tietokirja suomalaisten
sijoittajien yltiöpäisestä yrityksestä
hallita mustan mullan peltoja ja
ukrainalaisista, joille rikas maaperä
on ollut sekä siunaus että kirous.

www.wsoy.fi

30

ISBN 978-951-0-49177-5